Кір БУЛИЧОВ

ЗАГАДКА ХИМЕРИ

Комету назвали Химерою, тому що у неї було три ядра, що незвично, і хвіст загинався на кінці подібно до драконового. А, як відомо, драконячий хвіст і триголовість вважаються атрибутами цієї міфологічної потвори.

Зблизька, коли хвіст розплився серпанковою хмарою, крізь яку просвічували зірки, схожість з Химерою зблякла.

Гліб Бауер сказав:

— "Земля-14", швидкість ми підрівняли. Ти мене чуєш, Агнесо?

Відповідь надійшла через декілька секунд.

— Батрак питає, ви впевнені?

— Упевнений, — сказав Бауер. — Ми ввійдемо у хвіст практично поповзом. Крижинки невеликі. Як і очікувалося.

— Ядра?

— Теж, як і очікувалося. Бічні — брили льоду. Центральне ядро важче...

Вхід у хвіст комети був непомітний. Лише наблизившись до ядер кілометрів на п'ятсот, патрульний корабель уперше зіткнувся з уламком льоду — ні Бауер, ні Крайтон цього не відчули, лише на екранах зовнішнього захисту спалахнули зелені іскри.

— Концентрація твердого матеріалу збільшується, — сказав Бауер, знову викликавши "Землю-14". — Даю гальмування на тридцять секунд.

— Тільки крига? — долинув голос Едуарда Батрака.

— Вмикаю аналізатор, — сказав Крайтон, переводячи комп'ютер на зв'язок із базою. — А візуально тут і пил, і камінчики, і інший непотріб, що його Химера підібрала на своєму шляху.

Корабель завис над центральним ядром. Тепер його годі було відрізнити від сотень крижин і каменів, що тягнулися за ядром, безмовно, спокійно, з невловимою для ока швидкістю несучись до Сонця. Мине ще декілька тижнів, і комета вибухне, випарується, зникне, наблизившись до світила. Тому і довелося поспішати, знімати з рейсу патрульний корабель. Особливих відкриттів не чекали, але перевірити невідому комету належало. Адже, найпевніше, вона летіла мільйони років назустріч згубному зіткненню з Сонцем.

— Усе вірно, — почули вони голос Батрака. — Аналізатор підтверджує, шар криги приховує базальтову основу. Лід нерівний, подекуди базальт виходить на поверхню. Ви певні, що зможете спуститися?

— Не турбуйтеся, Едуарде, — м'яко відповів Крайтон. — Буде вам до вечері шматочок базальту.

Корабель широко розклав опори, шипи опор вгризлися в кірку льоду. Гравітація була майже нульовою.

Крайтон з Бауером швидко підготували портативний бур, гравітометр, мікрокомп'ютер, апарат для плавлення льоду, кінокамеру, потім вдягнули на скафандри ракетні ранці.

До базальтової ділянки від ракети було метрів триста. Поверхня базальту виявилася гладкою, немов відшліфованою часом і простором.

— Неначе штучний, — з надією промовив Крайтон.

— Не думаю, — відгукнувся в його шоломі голос Бауера. — Загальна форма ядра неправильна.

— Знаю, — погодився Крайтон.

Молодих розвідників завжди терзає мрія про Контакт.

Бауер склав бур. Крайтон пролетів з гравітометром трохи далі. Базальт був звичайним. Природа одноманітна — вона ніяк не може вийти за межі періодичної системи Менделєєва. Що звичайне на Землі, те звичайне і на іншому кінці Галактики. Крайтон щойно хотів поділитися цією світлою думкою з Бауером, як стрілка гравітометра коливнулася.

"Напевно, каверна, порожнина природного походження", — подумав Крайтон, якому дуже хотілося, щоб це була не каверна.

Він пролетів декілька метрів, і стрілки повернулися у вихідне положення. Так. Тепер трохи назад. Затим праворуч...

— Ти чому не відповідаєш? — запитав Бауер.

— Зачекай, порожнину відшукав, хочу прослідкувати.

— Гаразд. Йду до тебе. Ти тільки не поспішай, бо ще впадеш із планети. — Гліб усміхнувся власному дотепу.

Крайтон не відповідав, він був зайнятий. Як він визначив за гравітометром, порожнина була вузькою і тягнулася, немов тунель.

Стоп! Стрілки коливнулися сильніше. Привидом підлетів Гліб Бауер, загальмував, завмер поряд. Йому нічого не треба було розповідати — він тільки зазирнув Крайтону через плече. Потім доторкнувся до клавіші, вмикаючи екран гравітометра, що Крайтон просто забув зробити. По екрану пробігла жовта смужка — гравітометр запам'ятав аномалію, прокреслив досліджену частину. Під жовтою смугою, перпендикулярно до неї, пробігала друга, тьмяніша. Отже, другий тунель був розташований нижче. І якщо придивитися, можна було втямити, що друга смуга перетинала третю, зовсім тьмяну.

— Шість метрів, вісім і двадцять п'ять, — сказав Бауер.

— Чого ж я не ввімкнув? — здивувався Крайтон. — Замріявся?

— Самокритика добра лише тоді, коли з неї роблять висновки. Тепер краще перевір свою інтуїцію.

Крайтон увімкнув мікрокомп'ютер. Глибину тунелів Бауер вгадав майже точно.

— Пробуримо? — запитав Крайтон.

— Встигнемо...

Вони поволі пролетіли над центральним ядром ще метрів сто. Корабель майже сховався за близьким обрієм.

Жовта смуга найближчого тунелю засвітилася, немов розжарена вольфрамова нитка. Тунель підійшов до самої поверхні.

— А ти казав — бурити, — сказав Гліб, зупиняючись.

Досить було поглянути під ноги, щоб побачити округлу лінію.

Це був шов закритого люка.

— Я казав, що базальтова ділянка здалася мені надто гладкою. — Голос Крайтона здригнувся. Він підвів голову і побачив близький, в протуберанцях, диск Сонця. — А могли б і не полетіти, — скільки Батрак втолочував раду!

— Все одно полетіли б, — сказав Бауер байдужим голосом старого космічного вовка, який сотні разів стикався з чужими цивілізаціями, хоча це й було неправдою.

Він пильно дивився на люк.

— Базальт. Такий самий базальт...

— У нас мало часу, — енергійно відгукнувся Крайтон.

— Правильно. Але не зовсім так. Спочатку повернемося на корабель, побалакаємо з "Землею— 14".

— Але... — І Крайтон затнувся.

Бауер діяв за інструкцією.

— Не думаю, що вони втечуть від нас, — сказав Гліб, підштовхуючи Крайтона у бік корабля, і злетів. — Вони чекали мільйони років.

— Ти думаєш, там хтось є?

— Жодного шансу, — сказав Бауер. — Але хтось був.

Півгодини пішло на перемовини з "Землею-14". Агнеса, яка, подібно до Крайтона, мріяла про Контакт, перш ніж передати інформацію Батракові, вибухнула захопленими вигуками. Батрак зв'язувався з іншими станціями. Бауер був на зв'язку, а Крайтон ледве стримував нетерплячку. Нарешті прийшла відповідь...

Перш ніж бурити люк, вирішено було докладніше обстежити за допомогою гравітометра систему тунелів. Крайтону це заняття було куди більше до душі, аніж сидіння в кораблі, але однаково він поспішав, сподіваючись якнайскоріше повернутися до люка.

Повертатися до нього не довелося.

Ще один зачинений люк виявили під тонким шаром криги в кілометрі від корабля. Затим знайшли третій. Далі товщина льоду збільшувалася, і тому пошуки люків довелося припинити. Але люки були і там.

Вони стояли біля третього люка. Бауер підготував бур. Бурити треба було дуже обережно. Перш за все, слід було дізнатися, чи є в тунелі тиск. Якщо в них повітря, можна згубити... ну, якщо не істот, яких там могло і не бути, то те, що від них залишилося. Крайтон, між тим, відлетів убік, щоб обстежити останню ділянку базальту.

Там він і знайшов відчинений люк.

Чомусь базальтова кришка провалилася всередину тунелю, що виходив на поверхню, і застрягла під кутом у вертикальній шахті. У шпару набився лід. Крайтону стало сумно. Десь у глибині душі він хотів вірити, що в ядрі комети ховаються живі істоти. Тепер стало ясно, що там давно вже нікого немає.

Вони швидко розплавили кригу і базальтову кришку. Потім зістрибнули, вірніше, злетіли вниз, у тунель.

Тунель був прямий, круглий, його чорні стіни були ретельно відшліфовані і похмуро відбивали світло ліхтарів. Ледь завертаючи праворуч, тунель вів углиб ядра.

— Вони були трохи нижчі за нас зростом, — сказав неголосно Крайтон, немов боявся потривожити господарів.

— Еге ж, — погодився Бауер, вмикаючи кінокамеру.

Через декілька метрів вони зупинилися. Бауер вирішив узяти зразок облицювання тунелю. Облицювання було таким твердим, що тричі довелося змінити свердло бура. Нарешті в стіні утворилася невелика западина.

— Базальт проаналізуємо на кораблі, — сказав Бауер. — Але гадаю, що вони працювали відносно просто. Спресовували базальт під великим тиском.

Крайтон кивнув. Він увімкнув ракетний ранець і полетів далі. Тунель одноманітно і нескінченно розгортався назустріч. На перетині з іншим, точнісінько таким самим тунелем він зупинився і почекав Бауера.

— Навіщо? — запитав він. — Навіщо вони це робили?

Бауер знизав плечима, наскільки це можливо в скафандрі.

— Ми пролетіли метрів двісті — тут ні дверей, ні кімнати. Один тунель, другий тунель.

— Під нами теж тунель... — сказав Бауер.

Через двадцять хвилин, декількома рівнями нижче, вони знов зупинилися.

— Цього не може бути, — сказав Крайтон. — У всьому має бути сенс. А який може бути сенс у тому, щоб порізати цю брилу базальту тунелями і більше нічого не залишити нам.

— Сенс є, — буркнув Бауер. — Біда в тому, що ми не можемо його втямити.

— Не втямимо?

— Закинь нас зараз до стародавніх майя або ацтеків. Ти гадаєш, нам були б зрозумілі всі їхні дії, логіка їх учинків? Тут же інша цивілізація, що зникла невідомо скільки мільйонів років тому, зародилася невідомо в скількох парсеках від нашої Землі...

— А якщо це шахти? — запитав Крайтон.

— Навіщо? Щоб добувати базальт з базальтового шматка?

— А якщо тут були алмази?

— У базальтах не буває алмазів.

Тунель попереду розширився. Це було вже різноманітністю. Бауер знову ввімкнув кінокамеру. Від широкого тунелю відходили в різні боки декілька вузьких ходів. Передчуття чогось нового, розгадки або хоч б натяку на розгадку охопило Крайтона. Він обігнав Гліба, і... тунель обірвався. Просто перед ними була стіна льоду.

— Ну от, — сказав Бауер. — Вихід закритий.

— Він колись продовжувався далі?

— Без сумніву. Можливо, катаклізм, що погубив планету, відірвав від неї цей шматок, а все решта лишилося невідомо де...

І саме тут, під крижаною стіною, Крайтон побачив перший предмет, що стосувався мешканців чи будівельників тунелів, — увігнутий шматок металу сантиметрів шістдесят завдовжки, завширшки — двадцять.

— Схоже на сегмент труби, — сказав Бауер. Він трохи зачекав. — Ну, а зараз нам час повертатися. Боюся, що, коли вони йшли звідси, все ретельно підчистили, щоб ми ні про що не здогадалися.

— Хитруни, — зітхнув Крайтон і кинув погляд на екран гравітометра.

Невідомо, що змусило його зробити це — можливо, слова Бауера: "Ну, а зараз нам час повертатися".

У мережі жовтих смужок-тунелів на екрані світилося коло. Близько, метрах у двадцяти від них, була якась куляста порожнина.

Тунель, що підводив до неї, закінчувався базальтовим люком. Вони розкрили його і опинилися всередині дивної сфери, вся поверхня якої складалася з гігантських стільників, закритих кришками. Втім, ні, деякі соти були відкриті. У них не було нічого.

— Як сонячні батареї, — сказав Крайтон. — Можливо, це енергоцентр?

— Та ні, все простіше, — утомлено відгукнувся Бауер. — Ми з тобою опинилися в полоні омани. Антропоморфної.

— Не зрозумів.

— Ми втовкмачили собі в голови, що зіткнулися з чужою цивілізацією. Високою...

Бауер підійшов до закритої комірки, підчепив кришку буром.

У комірці вони побачили метрову личинку. Бауер доторкнувся до її покриву, і личинка розсипалася на порох.

— От і все, — зітхнув Гліб.

Крайтон пригадав шматок "металу" в тунелі. Тепер було ясно, що це уламок покриву дорослої істоти — інопланетного хробака, мурахи? — що пробивала нескінченні ходи в своєму мурашнику...

— Ну що ж, — сказав Крайтон. — найнесподіваніший результат завжди кращий, аніж загадка. Аніж відсутність результату. Хай тепер учені розбираються в тому, що ми знайшли на Химері.

© ЮНЫЙ ТЕХНИК.— 1979.— № 9.

© ГЕНИК Віталій, переклад з російської, 2008.